

The Effectiveness of Storytelling on Social Intelligence Education on Preschool Children in Kermanshah

Hadis Bagherian

M.A in Knowledge and Information Science, faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: hadisbagheryan1385@gmail.com

Amin Zare

*Corresponding author, Assistant Professor, faculty of Social Sciences, Department of Knowledge and Information Science, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: a.zare@razi.ac.ir

Mohsen Golmohammadian

Assistant Professor, Department of Counseling, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: mgolmohammadian@razi.ac.ir

Abstract

Objective: Stories are as factors which indirectly affect the fantasy training in children and adolescents. They instruct their audience by asking a question, and by doing so, intertwine the events, and discover the facts. Since storytelling is an educational and educational method for conveying various concepts and optimizing children's feeling and behavior, the present study aims to determine the effectiveness of storytelling in teaching social intelligence at Kermanshah preschool children.

Methodology: This research is a quasi-experimental study which has been investigated using storytelling for children. The community includes all preschool children who attended school in the 99-98 school year. Sample subjects were also available through summer research and closure of schools and preschools. The training program consisted of an 8-session course on the experimental group. Data were collected through two questionnaires, two tools of empathy questionnaire to analyze Auyeung et al. (2009) (parent form) and altruistic scale taken from Goodman et al.'s (1997) ability and problems questionnaire (parent form) before and after the intervention. They were analyzed and then analyzed and processed by SPSS software version 20 and the Mann-Whitney U test.

Findings: The results of data processing showed that significant changes were observed in the post-test group.

Conclusion: Given the effectiveness of this method, it can be one of the most effective and cost-effective educational, nurturing, and even therapeutic methods to enhance the quality of the child's interactions with society and other individuals used the optimal form. Storytelling can thus be considered as an appropriate and effective tool for improving children's morale and behavior that should be used early in childhood through indirect education. Teaching different skills to children by providing a learning model is the most common method of nurturing social skills that has been widely used as an effective factor in the process of educating children in various fields.

Keywords: Storytelling, Social intelligence, Preschool children.

Article type: Research

اثربخشی قصه گویی بر آموزش هوش اجتماعی کودکان پیش دبستانی شهرستان کرمانشاه

حدیث باقریان

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: hadisbagheryan1385@gmail.com

امین زارع

* نویسنده مسئول، استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: a.zare@razi.ac.ir

محسن گل محمدیان

استادیار گروه مشاوره دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: mgolmohammadian@razi.ac.ir

چکیده

هدف: قصه عامل آموزش خیال‌پردازی به صورت غیرمستقیم در کودک و نوجوان است که با ایجاد سؤال در ذهن مخاطب به او آموزش می‌دهد و وی به کمک آن حوادث را به هم می‌چسباند و واقعیت‌ها را کشف می‌کند. قصه‌گویی خلاقانه روشی آموزشی و تربیتی برای انتقال انواع مفاهیم و بهینه‌سازی احساس و رفتار کودکان قلمداد می‌شود؛ لذا این پژوهش در پی تعیین اثربخشی قصه‌گویی بر آموزش هوش اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی شهرستان کرمانشاه است.

روش: این پژوهش با استفاده از روش نیمه‌تجربی با گروه آزمودنی و گواه انجام شد. جامعه شامل کلیه کودکان مقطع پیش‌دبستانی است که در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ به آموزشگاه می‌رفتند. افراد نمونه نیز با توجه به انجام پژوهش در فصل تابستان و تعطیلی مدارس و مراکز پیش‌دبستانی به صورت در دسترس به دست آمدند. برنامه آموزشی شامل یک دوره ۸ جلسه‌ای بود که بر روی گروه آزمایش انجام شد. داده‌ها از طریق دو پرسشنامه همدلی بهتر و تحلیل بهتر کودکان آیونگ و همکاران (۲۰۰۹) (فرم والدین) و مقیاس نوع‌دوستی برگرفته از پرسشنامه توانایی و مشکلات گودمن و همکاران (۱۹۹۷) (فرم والدین) قبل و بعد از اجرای مداخله جمع‌آوری و سپس توسط نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ و آزمون یومن وایتنی تجزیه و پردازش شدند.

یافته‌ها: نتایج حاصل از پردازش داده‌ها حاکی از آن بود که در پس آزمون گروه آزمودنی تغییراتی معنی‌دار مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: با توجه به اثربخشی این روش آن را می‌توان در زمره روش‌های آموزشی، تربیتی، پرورشی و حتی درمانی مؤثر و مقرون به صرفه برای افزایش کیفیت تعاملات کودک با جامعه و دیگر افراد قرار داد و از آن در مراکز آموزشی و درمانی به صورت بهینه استفاده کرد.

کلیدواژه‌ها: قصه‌گویی، هوش اجتماعی، کودک پیش‌دبستانی.

نوع مقاله: پژوهشی

کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳۹۹، دوره ۲۳، شماره ۴، شماره پیاپی ۹۲، صص. ۱۵۵-۱۷۲

تاریخ ارسال: ۹۸/۱۱/۲۶ - تاریخ پذیرش: ۹۹/۶/۳

مقدمه

قصه و قصه‌گویی را می‌توان از خدمات مهم مدارس، آموزشگاه‌ها و نیز کتابخانه‌ها به ویژه کتابخانه‌های عمومی و کودکان دانست که نقش مهمی در جذب مخاطبان ایفا دارد. واژه قصه از «قص» و «قصص» گرفته شده که به معنی پی‌جویی و در لغت به معنی حکایت و سرگذشت است و در اصطلاح به آثاری اطلاق می‌شود که در آن تأکید بر حوادث خارق‌العاده بیشتر از تحول و تکوین شخصیت‌ها و آدم‌ها است (هویدا و همایی، ۱۳۸۹). در تعریفی دیگر از آن گفته شده که قصه، ترکیبی خاص از نقل حوادث است که در خلال آن شخصیت‌ها رشد می‌کنند و عناصر اصلی به شیوه‌ای دقیق به یکدیگر مرتبط می‌شوند (ناظمی، ۱۳۸۵). از خصوصیات مهم قصه‌ها می‌توان به این نکته اشاره کرد که آن‌ها علاوه بر سرگرم‌کنندگی، دارای خاصیت مهم هیجان‌سازی هم هستند، که این امر بخش مهمی از یادگیری به شمار می‌رود. اگر کودکان در هنگام آموزش سرگرمی هم داشته باشند؛ برای یادگیری، بسیار بیشتر برانگیخته می‌شوند.

زیپس^۱ (۱۳۹۶) بر این باور است که قصه، عامل آموزش خیال‌پردازی به صورت غیرمستقیم در کودک و نوجوان است که با ایجاد سؤال در ذهن مخاطب به او آموزش می‌دهد و وی به کمک آن حوادث را به هم می‌چسباند و واقعیت‌ها را کشف می‌کند. قصه‌گویی نه تنها کودک و نوجوان را در درک سنت ادبیات شفاهی و فهم گذشته یاری می‌دهد، بلکه به بزرگسالان فرصت می‌دهد، کودکان و نوجوانان را بدون این که به کتاب پایبند باشند به میدان تجربیات ادبی بکشانند. از روی میل و علاقه تصویرهای ذهنی و تجسم فکری کودک و نوجوان را جهت می‌دهد و به تخیل قصه‌گو و کودک و نوجوانان دامن می‌زند.

درام^۲ (۲۰۱۳) در تبیین تأثیرات قصه‌گویی، این اثربخشی را اینگونه برمی‌شمرد: داستان‌ها باعث تغییر در عملکرد فرد می‌شوند، مراقبت از شخصیت را بهتر می‌کنند و می‌توانند منجر به بهبود خصیصه‌های منفی شوند، گوش دادن به قصه‌های طبیعی منجر به درک بیشتر هم‌نوع و همدلی با آنان می‌شود. کودکان با دیدن کسانی که رفتارهای تحسین برانگیز دارند و گوش کردن به سخنان آنان از طریق بازخورد، به ارزش اعمال و رفتار به خوبی پی برده و درصدد افزایش سازگاری و کارایی خود در محیط برمی‌آیند.

بندورا^۳ (۱۹۹۲) بر این باور است که یادگیری از راه مشاهده می‌تواند در فرایندهای زیر تأثیرگذار باشد: فرایند به‌یادسپاری: برای این که اطلاعات به دست آمده از راه مشاهده مفید واقع شود؛ باید حفظ گردند. به اعتقاد وی فرایند به‌یادسپاری اطلاعات به طور نمادین و به دو صورت تجسمی و کلامی ذخیره می‌شوند. نمادهایی که به صورت تجسمی یا تصویری ذخیره می‌شوند، تصاویر ذخیره شده واقعی از تجارب الگوبرداری

1. Zipes
2. Drumm
3. Bandura

شده هستند که مدت‌ها پس از یادگیری مشاهده‌ای قابل بازیابی‌اند و می‌توان مطابق با آن عمل کرد. فرایند بازآفرینی (تولید رفتاری): این فرایند تعیین می‌کند که آنچه یادگرفته شده است تا چه میزان به عملکرد تبدیل می‌شوند.

فرایند انگیزشی: در این نظریه دو نقش عمده ایفا می‌کند؛ یکی این که انتظاری در مشاهده‌کنندگان ایجاد می‌کند مبنی بر این که اگر مانند الگویی که برای فعالیت‌های معینی تقویت شده است، عمل کنند، تقویت خواهند شد. دوم این که نقش یک مشوق را برای تبدیل یادگیری به عملکرد ایفا می‌کند (آلسان و هرگنهان^۱، ۱۳۹۷). شاید بتوان اینگونه استدلال نمود که قصه‌گویی در هر سه این فرایندها می‌تواند نقش‌آفرین باشد.

فیربرن^۲ (۲۰۰۲) درباره یادگیری غیرمستقیم اینگونه بیان می‌کند که نگرستن به رخدادها از دور می‌تواند به افراد کمک کند تا پیچیدگی موقعیت را با دفاع کمتر، کاهش دهد. داستان‌ها می‌توانند چشم‌انداز کمک‌کننده جدیدی ارائه بدهند که در تصمیم‌گیری‌های زندگی شخصی بسیار حائز اهمیت است. از نظر سلیمانی و اکبری^۳ (۲۰۱۳) داستان‌ها حکم وسیله‌ای را دارند که کودک توسط آن در موقعیتی هیجان‌انگیز قرار می‌گیرد و باعث می‌شود تا حدودی مشکلات و خطرات اجتناب‌ناپذیر در زندگی آینده خود را تجربه کند و سپس آن‌ها را برای مقابله و رویارویی با مشکلات آموزش می‌دهد؛ بدین ترتیب کودک در شرایطی خوشایند در مورد جهانی که قرار است در آن مسئولیت‌هایی برعهده بگیرد بایدها و نبایدها را یاد می‌آموزد. از دیگر تأثیرات قصه‌ها، درگیر کردن حس تفکر انتقادی کودک است که موجب کمک به شناخت رابطه بین یک تصمیم و نتیجه آن می‌شود (آگوستو^۴، ۲۰۱۶). فعال شدن این حس در کودک باعث می‌شود که پیام‌های اخلاقی قصه را بسیار واضح‌تر دریابد و سعی در به کارگیری آن به وسیله حس همانندسازی داشته باشد (هاتر^۵، ۲۰۱۷). همانندسازی احساسی است که به واسطه آن کودک با قهرمانان قصه همزادپنداری کرده، خود را به جای آن‌ها می‌گذارد و سعی می‌کند خود را در آن شرایط تصور کند و بفهمد که اگر جای آن‌ها بود چگونه با مسائل برخورد می‌کرد (برتیتیس و زیاناس^۶، ۲۰۱۵).

آلیسون^۷ (۲۰۰۷) نیز در مورد فواید قصه و قصه‌گویی معتقد است قصه‌گویی واسطه بیان تجربیات مشترک می‌باشد؛ این امر کمک می‌کند تا کودکان با شخصیت‌های اصلی داستان همدلی کنند؛ در

1. Olson & Hergenbahn
2. Fairbairn
3. Solemani & Akbari
4. Agosto
5. Hutter
6. Bratitisis & Ziannas
7. Alison

شادی‌هایشان شاد و برای بداقبالی‌هایشان غمگین شوند. از طرفی بسیاری از انسان‌ها در زندگی روزمره امکان کسب همه تجربه‌های واقعی را ندارند؛ به همین دلیل، قصه‌ها می‌توانند این کمبود را جبران کنند و در به کارگیری‌اش جهت آموزش‌های تربیتی مفید باشند (کیلیک و بافی^۱، ۲۰۱۲). باتسون^۲ (۱۹۹۱) در قالب نظریه همدلی که عمدتاً معطوف به تبیین ویژگی‌های مردمان نوع‌دوست است، نوع‌دوستی را برحسب توانایی و میزان همدلی بیان می‌کند و معتقد است افرادی که در مواجهه با وضعیت‌های اضطراری قادر باشند خود را به جای فرد قربانی یا نیازمند بگذارند بیشتر احتمال دارد که اقدام به رفتار نوع‌دوستانه کنند (احمدی، ۱۳۸۸). پیلیاوین^۳ (۱۹۷۲) نیز در نظریه مبادله اجتماعی^۴ خود فرایند نوع‌دوستی را شامل پنج مرحله می‌داند و معتقد است رفتار نوع‌دوستانه در ادامه این پنج مرحله شکل می‌گیرد: آگاهی از وضعیت اضطراری، تحریک، تفسیر علایم و برچسب‌زنی به تحریک، محاسبه هزینه-پاداش، تصمیم‌گیری برای انجام رفتار نوع‌دوستانه، برانگیختن حس همدلی، همدردی و نوع‌دوستی کودک در شناخت دیگران و درک مشکل یا حوادث و در نتیجه کمک و یاری به افراد می‌تواند از نتایج یک آموزش متناسب با شرایط باشد (هیبین^۵، ۲۰۱۶).

بدین ترتیب می‌توان چنین استدلال کرد که قصه‌گویی می‌تواند به عنوان ابزاری متناسب و تأثیرگذار بر بهبود روحيات و رفتار کودکان محسوب شود که باید از اوایل دوران کودکی به شیوه آموزش‌های غیرمستقیم از آن بهره گرفت. آموزش مهارت‌های گوناگون به کودکان با ارائه الگوی یادگیری، یکی از رایج‌ترین روش‌های پرورش مهارت‌های اجتماعی است که با توجه به تأثیرگذاری‌اش در فرایند آموزش کودکان در حیطه‌های گوناگون، بسیار مورد استفاده قرار گرفته است. از این‌رو، با توجه به این که قصه‌گویی یکی از این روش‌های غیرمستقیم آموزش محسوب می‌شود، پژوهش‌کنونی در صدد برآمد تا تأثیر آن را بر هوش اجتماعی مبتنی بر همدلی و نوع‌دوستی کودکان مطالعه نماید. هدف از برگزاری جلسات به روش آموزشی قصه‌گویی، سنجش این دو فرضیه بود:

۱. قصه‌گویی بر آموزش هوش اجتماعی مبتنی بر همدلی کودکان پیش‌دبستانی شهرستان کرمانشاه تأثیرگذار است.
۲. قصه‌گویی بر آموزش هوش اجتماعی مبتنی بر نوع‌دوستی کودکان پیش‌دبستانی شهرستان کرمانشاه تأثیرگذار است.

---

1. Killik & Boffy
 2. Batson
 3. Piliavin
 4. Social Exchang Theory
 5. Hibbin

مرور برخی از پژوهش‌های پیشین

پژوهش‌های خارج از ایران

پژوهش‌هایی چند در زمینه اثربخشی قصه‌گویی بر کودکان و نوجوانان انجام شده است که بخشی از مهمترین و مرتبط‌ترین آن‌ها مورد اشاره قرار می‌گیرد.

فیربن^۱ (۲۰۰۲ و ۲۰۰۵) در دو مطالعه مروری و در بررسی‌های حاصل از پژوهش‌های پیشین، به این نتیجه دست یافت که از روش قصه‌گویی می‌توان برای توسعه حس و رفتار همدلانه و نوع‌دوستانه توسط پزشکان و کادر درمانی بهره برد؛ وی دریافت که نتایج پژوهش‌های پیشین همگی حاکی از افزایش مهارت‌های اخلاقی (در این رابطه) و همچنین مراقبت‌های روحی و جسمی افراد، خصوصاً کودکان است.

هاردی^۲ (۲۰۰۷) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که اثرگذاری قصه‌ها در آموزش مراقبت‌های بهداشتی و کیفیت یادگیری می‌تواند باعث بهبود یادگیری شود. روش مورد استفاده وی در این مطالعه به شیوه قصه‌گویی بود.

هانس و لیوسلی^۳ (۲۰۰۸) در مطالعه خود استفاده از داستان‌ها را برای کشف و الگوسازی از روش‌های مهم آموزشی تلقی کردند. نتایج آن‌ها نشان داد که استفاده از تکنیک قصه‌گویی برای مدل‌سازی، تفکر انتقادی و دعوت به تأمل در رفتار کودک می‌تواند بسیار مفید واقع شود.

ایست، جکسون، ابرین و پیترز^۴ (۲۰۱۰) در بررسی خود رویکرد قصه‌گویی را در انعطاف‌پذیری و تاب‌آوری در برابر مشکلات مورد آزمون قرار دادند. با توجه به یافته‌ها این‌گونه استدلال شد که داستان‌ها به افزایش انعطاف در فرد کمک می‌کند و به وی فرصتی می‌دهد که بتواند با سرسختی بیشتری با مشکلاتش روبه‌رو شود.

هیف و هاردی^۵ (۲۰۱۱) در مقاله‌ای با عنوان «یک داستان برای من بگوید: اکتشافی مفهومی در آموزش مراقبت‌های بهداشتی» ضمن این که بیان کردند که گرچه اهمیت قصه‌گویی را نمی‌توان به منزله پایه و اساس تجربیات بشری به خوبی ارزیابی کرد؛ ولی در نتایج خود این نکته را مورد اشاره قرار دادند که روایات شفاهی قصه‌ها علاوه بر مبتنی بودن بر رکن‌های سرگرمی و انتقال دانش، یکی از شیوه‌های برقراری ارتباط هستند که در آموزش مفاهیم بهداشتی نقش بسزایی دارند.

1. Fairbairn

2. Hardy

3. Haines & Livesley

4. East, Jackson, O'Brien & Peters

5. Haigh & Hardy

آدولو و الین آلوویکمی^۱ (۲۰۱۴) نیز تأثیر داستان گویی را بر افزایش مهارت های شنیدن مورد سنجش قرار دادند که نتایج بر اثر گذاری قابل توجه قصه ها بر آموزش این مهارت تأکید داشت.

میجر و استیونس^۲ (۲۰۱۵) اثر داستان گویی را بر احساس شادی و خرسندی و همچنین تاب آوری در برابر مشکلات در پژوهشی نیمه تجربی و به شیوه موردی آزمودند که نتایج نشان از مؤثر بودن این روش بر افزایش انعطاف پذیری و قابل استفاده بودن در مراکز مراقبتی و روان کاوی خبر داد.

ساریکا و کواک^۳ (۲۰۱۶) طی بررسی خود اثر داستان گویی بر ظرفیت حافظه بصری و مهارت های نوشتاری دانش آموزان دوم ابتدایی سنجیدند؛ که یافته ها حاکی از تغییر تفاوت در نتایج هر دو مؤلفه شده بود: بدین گونه که تغییرات برای مهارت های نوشتاری معنی دار و برای مهارت های بصری باعث تفاوت در نمرات میانگین شده بود.

اریکسون^۴ (۲۰۱۸) کودکان ۳ تا ۶ ساله را برای سنجش اثر قصه گویی بر رشد عاطفی مورد آزمون قرار داد. محور موضوع قصه ها عصبانیت، غم و ناامیدی بودند که همراه با بحث های گروهی با کودکان در مورد نحوه نگرش آنان درباره شخصیت های قصه و صحیح یا غلط بودن کارشان بود (البته به عنوان فعالیت تکمیلی هم بیان کردن قصه ها توسط کودک پس از کلاس برای اطرافیان در نظر گرفته شده بود). نتایج به دست آمده نشان داد که داستان گویی به واسطه فراهم کردن زمینه مورد نیاز برای بیان احساس و نظرات خود و هدایت آن برای رشد عاطفی کودکان مفید و مؤثر است.

پژوهش های داخل ایران

سلیمانی نژاد و سودی (۱۳۹۲) در مطالعه خود، تأثیر آموزش مهارت های اجتماعی از طریق قصه های قرآنی را بر کودکان ۴-۶ ساله آزمودند. یافته های آنان نشان از تغییرات معنی دار در مؤلفه های رفتار نوع دوستانه، رفتار اجتماعی نامناسب، رفتارهای تکانشی، رابطه با همسالان، برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن بود.

داداش زاده و پیرخانی (۱۳۹۴) در پژوهشی توصیفی به روش علی مقایسه ای، اثر بخشی قصه گویی را بر افزایش هوش اجتماعی (با مؤلفه های پیشرفت تحصیلی و انگیزش پیشرفت) دانش آموزان دختر مقطع چهارم

1. Oduolowa & Eileen, Oluwakemi

2. Mager & Stevens

3. Sarica & kocak

4. Erickson

و پنجم ابتدایی سنجیدند؛ که نتایج نشان داد: قصه‌گویی روش مؤثری در افزایش هوش اجتماعی دانش‌آموزان است که می‌تواند به منزله روشی کارآمد و مطلوب در محیط‌های آموزشی مورد استفاده قرار گیرد.

یاعلی و گرجی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی اثربخشی هوش اخلاقی به روش قصه‌گویی بر افزایش رفتارهای نوع‌دوستی پسران پیش‌دبستانی شهرستان نجف‌آباد در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که آموزش هوش اخلاقی به روش قصه‌گویی در افزایش راه‌کارهای نوع‌دوستانه پسران پیش‌دبستانی مفید بوده است.

رضاپورمیرصالح و شاهدی (۱۳۹۶) با هدف تعیین میزان اثربخشی هوش اخلاقی مبتنی بر قصه‌گویی بر حالت‌های خلقی و رفتارهای یادگیری دانش‌آموزان دختر پایه دوم ابتدایی را مورد آزمایش قرار دادند. یافته‌ها نشان از بهبود همه حالت‌های خلقی (بعد هیجانی، فعالیت اجتماع‌پذیری، کمرویی و رفتارهای یادگیری) داشت که اثربخشی این شیوه را نشان می‌دهد.

قدم‌پور، کلانتر و حیدریانی (۱۳۹۷) نیز در پژوهش خود با عنوان «تأثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بخشودگی بین فردی دانش‌آموزان» به این نتیجه رسیدند که قصه‌گویی می‌تواند راهی برای افزایش حس بخشش و بهبود ارتباطات اجتماعی باشد.

جمع‌بندی مطالعات پیشین خارجی و داخلی این واقعیت را فرا روی ما قرار می‌دهد که قصه‌گویی به ویژه قصه‌گویی گروهی می‌تواند برای بسیاری از رفتارهای کودکان و نوجوانان نظیر کنش‌های فردی، رفتارهای اجتماعی، آموزش، کسب مهارت، تفکر انتقادی، تاب‌آوری، احساس شادمانی، اجتماع‌پذیری و نظایر آن اثرگذار باشد.

روش‌شناسی پژوهش

این بررسی یک پژوهش کاربردی و نیمه تجربی با گروه آزمون و کنترل با مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون است. قبل از شروع جلسات قصه‌گویی از هر دو گروه پیش‌آزمون گرفته شد و پس از انجام برنامه آموزشی که شامل یک دوره ۴ هفته‌ای (به صورت هر هفته دو جلسه) که برای گروه آزمایش انجام شد؛ از هر دو گروه مجدداً آزمون به عمل آمد. نحوه برگزاری جلسات به گونه‌ای سامان یافته بود (مثلاً با استفاده از برنامه‌های تفریحی و مسابقات متنوع، مانند: دارت، کلاغ‌پر، بشین پاشو و ایجاد شرایط شاد و مفرح) که از خستگی و دلزدگی کودکان و خروج آنان از برنامه پیشگیری شود. بیان مطالب در هر جلسه طی ۴۵ الی ۶۰ به طول می‌انجامید که ضمن گفت‌وگو درباره قصه و نتایج هماهنگ با برنامه آموزشی درباره فعالیت‌های همدلانه و نوع‌دوستانه شرکت‌کنندگان نیز بحث می‌شد. در بیان قصه‌های مربوط راوی (پژوهشگر) از تکنیکی به عنوان

قاعده- مثال استفاده کرد، بدین گونه که ابتدا درباره اعمال و رفتار موضوع مورد نظر با کودکان صحبت کرده و سپس داستان را بیان و در آخر هم به منظور یادآوری، از نتیجه دریافتی کودکان توسط خود آنان صحبت می‌شد.

جدول ۱. شرح محتوای جلسات

شماره جلسات	رئوس مطالب
اول	جلسه اول به گفت‌وگو با کودکان و خانواده‌هایشان پیرامون اهداف برگزاری جلسات و لزوم شرکت فرزندان در آن و همچنین قوانین خروج از برنامه آموزشی (بیشتر از دو جلسه غیبت موجب خروج کودک از برنامه آموزشی می‌شد) اختصاص داشت و در آخر جلسه هم پرسش‌نامه‌های مربوط توسط والدین تکمیل گردید.
دوم	ضمن بیان قصه «دختر کبریت فروش» به مفهوم همدلی و مؤلفه‌های آن پرداخته شد و کودکان درباره نتیجه‌گیری خود از قصه صحبت کردند.
سوم	ابتدا قصه جلسه پیشین مرور شد؛ سپس مفهوم نوع‌دوستی و مصداقش در قالب قصه «چگونه می‌توان بال شکسته‌ای را درمان کرد» بیان شد.
چهارم	در رابطه با نتایج رفتار با دیگران در چارچوب قصه «زشت و زیبا» گفت‌وگو انجام گرفت و در خلال آن درباره نتایج بی‌تفاوتی نسبت به دیگران هم بحث شد و در آخر از آن‌ها خواسته شد که رفتار خود را اگر جای قهرمان قصه بودند شرح دهند.
پنجم	در این جلسه قصه «پسرک فداکار» خوانده شد؛ پس از آن هم پیامدهای غیراخلاقی رفتار کردن شخصیت پسرک قصه از زبان خودشان تشریح شد.
ششم	ضمن مرور کلی نتایج به دست آمده از جلسه‌های گذشته با بیان قصه «شیر، موش و شکارچی» به مصادیق رفتار همدلی و نوع‌دوستی و اهمیت آن در گسترش روابط و مهربانی متقابل و حمایت دیگران پرداخته شد.
هفتم	در حین بیان قصه «پر طاووس و خرس‌های طمع‌کار» از کودکان خواسته شد به پرسش‌هایی همچون: وقتی دیگران با ما رفتار همدلانه دارند احساس ما چگونه است؟ و یا اگر در شرایط مشابه در برابر دیگران ما رفتار همدلانه انجام دهیم آن‌ها چه احساسی خواهند داشت؟ پاسخ بدهند.
هشتم	در جلسه هشتم پس از بیان قصه «ملکه زنبورها» از کودکان خواسته شد که کارهایی که در گذشته در قبال افراد دیگر باید انجام می‌داده‌اند و نکرده‌اند را همراه با دلیل بازگو کنند و در آخر از آن‌ها پرسیده شد که آیا اکنون نیز همین نظر را دارند یا نه؟
نهم	پس از بیان قصه «راین‌هود»، جمع‌بندی کلی از نتایج جلسات قصه‌گویی توسط خود کودکان صورت پذیرفت. در پایان هم پرسش‌نامه مرحله پس‌آزمون میان آن‌ها توزیع گردید.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری شامل تمامی کودکان پیش‌دبستانی شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بود. برای انتخاب نمونه مورد نظر با توجه به برگزاری جلسات در تابستان و تعطیلی مهدهای کودک و مراکز پیش‌دبستانی از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد، که شامل ۴۰ نفر (۲۰ دختر و ۲۰ پسر) بودند که از آن‌ها به طور تصادفی ۲۰ نفر در گروه آزمون و ۲۰ نفر در گروه کنترل قرار گرفتند.

ابزارهای پژوهش

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه ۱۱ سؤالی همدلی- بهرو تحلیل آیونگ^۱ و دیگران (۲۰۰۹) فرم والدین بود که برای سنجش اثرگذاری متغیر همدلی کودکان زیر ۱۶ سال طراحی شده بود. روایی صوری این پرسشنامه در پایان‌نامه نقی‌زاده (۱۳۹۱) به تأیید اساتید دانشگاهی رسید. برای آزمون اعتبار این پرسشنامه از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و عدد به دست آمده در این پژوهش ۰/۸۷۹ بود که این عدد بیانگر اعتبار قابل قبول این ابزار است. پرسشنامه مورد استفاده دیگر مقیاس ۵ سؤالی برگرفته از پرسشنامه توانایی و مشکلات گودمن^۲ و دیگران (۱۹۹۷) فرم والدین برای سنجش اثرگذاری متغیر نوع‌دوستی بود. این مقیاس برای سنجش و غربالگری اختلال روان‌پزشکی کودکان ۳ تا ۱۶ ساله انگلیسی توسط گودمن و دیگران (۱۹۹۷) طراحی شد که در برگزیده ۵ خرده مقیاس مشکلات سلوکی، نشانه‌های عاطفی، بیش‌فعالی، کمبود توجه، مشکلات با همسالان و رفتار نوع‌دوستی بوده است؛ که برای معلمان، والدین و خود کودکان قابل استفاده است. روایی صوری این پرسشنامه توسط وفایی و روشن (۱۳۸۵) به تأیید اساتید دانشگاهی رسید و برای آزمون اعتبار این پرسشنامه از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. عدد به دست آمده در این پژوهش ۰/۷۵۸ بود که اعتبار قابل قبول این ابزار را نشان می‌دهد.

یافته‌ها

پس از اجرای آموزش هوش اجتماعی به روش قصه‌گویی، از هر دو گروه آزمایش و کنترل پس‌آزمون گرفته شد و داده‌های مرتبط با آن استخراج شد. در جدول ۲ نتایج مربوط به آمار توصیفی میانگین و انحراف معیار دو گروه آزمایش و گواه در شرایط پیش‌آزمون و پس‌آزمون نشان داده شده است.

1. Auyeung
2. Goodman

جدول ۲. شاخص توصیفی مؤلفه‌های هوش اجتماعی

	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
	نوع دوستی	همدلی	نوع دوستی	همدلی
تعداد	۴۰	۴۰	۴۰	۴۰
میانگین	۲/۵۶	۱/۳۱	۲/۰۳	۲/۹۷
انحراف معیار	۰/۷۰	۱/۳۱	۰/۲۵	۱/۱

در رابطه با توزیع آزمون نیز همانطور که در جدول ۳ آمده است، سطح معنی‌داری گزارش شده برای متغیرهای نوع دوستی و همدلی در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون کمتر از ۵ درصد است، لذا هر دو مؤلفه توزیع نرمالی ندارند و باید از آزمون‌های تحلیل داده‌های ناپارامتریک استفاده کرد.

جدول ۳. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف

	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
	نوع دوستی	همدلی	نوع دوستی	همدلی
تعداد	۴۰	۴۰	۴۰	۴۰
آماره Z کلموگروف-اسمیرنوف	۰/۲۷	۰/۱۶	۰/۱۵	۰/۴۱
معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶	۰/۰۰۰	۰/۰۱۵

با توجه به این که توزیع داده‌ها نرمال نبود (که نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف آن را نشان داده است)، سنجش بین دو گروه انجام شد؛ لذا از روش تحلیل یومن وایتنی برای تحلیل مؤلفه‌های هوش اجتماعی استفاده می‌شود.

فرضیه اول: قصه‌گویی بر آموزش هوش اجتماعی مبتنی بر همدلی کودکان پیش‌دبستانی شهرستان کرمانشاه تأثیرگذار است.

جدول ۴. آزمون یومن وایتنی برای مقایسه همدلی گروه گواه

گروه	تعداد	میانگین رتبه	آزمون یومن وایتنی	آزمون ویلکاکسون	نمره Z	Sig
پیش‌آزمون	۲۰	۱۹/۱	۱۵۶/۵	۳۶۸/۵	۱/۱۴۹	۰/۵۰۲
پس‌آزمون	۲۰	۲۱/۴۰	-	-	-	-

با توجه به جدول ۴ و بزرگتر بودن سطح معنی‌داری (۰/۵۰۲) در مقایسه آن با میزان خطای مجاز ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در نتیجه بین دو گروه پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه گواه برای مؤلفه همدلی تفاوت معنی‌دار نیست.

جدول ۵. آزمون یومن وایتنی برای مقایسه همدلی گروه آزمایش

گروه	تعداد	میانگین رتبه	آزمون یومن وایتنی	آزمون ویلکاکسون	نمره Z	Sig
پیش‌آزمون	۲۰	۱۷/۸۵	۰/۱۴۷	۰/۳۵۷	۱/۴۴۷	۰/۰۴۸
پس‌آزمون	۲۰	۳۰/۱۵			-	

با توجه جدول ۵ و سطح معنی‌داری (۰/۰۴۸) و مقایسه آن با میزان خطای مجاز ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد، کوچک‌تر از ۵ صدم می‌باشد؛ بنابراین بین دو گروه پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش برای مؤلفه همدلی تفاوت معنی‌دار وجود دارد؛ بدین گونه که تفاوت میانگین در گروه پیش‌آزمون (۱۷/۸۵) و در پس‌آزمون (۳۰/۱۵) است. به این ترتیب می‌توان میزان sig را به مداخله آموزشی قصه‌گویی نسبت داد که نشان دهنده این است که قصه‌گویی بر همدلی گروه آزمایش تأثیر مثبت داشته است و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود.

فرضیه دوم: قصه‌گویی بر آموزش هوش اجتماعی مبتنی بر نوع‌دوستی کودکان پیش‌دبستانی شهرستان کرمانشاه تأثیرگذار است.

جدول شماره ۶. آزمون یومن وایتنی برای مقایسه نوع‌دوستی گروه گواه

گروه	تعداد	میانگین رتبه	آزمون یومن وایتنی	آزمون ویلکاکسون	نمره Z	Sig
پیش‌آزمون	۲۰	۲۰/۴۴	۱۹۹/۰۰۰	۴۰۹/۰۰۰	-۰/۰۲۸	۰/۹۸۷
پس‌آزمون	۲۰	۲۰/۵۵				

با توجه به جدول ۶ و بزرگتر بودن سطح معنی‌دار (۰/۹۸۷) در مقایسه آن با میزان خطای مجاز ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در نتیجه بین دو گروه پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه گواه برای مؤلفه نوع‌دوستی

تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

جدول ۷. آزمون یومن وایتنی برای مقایسه نوع دوستی گروه آزمایش

گروه	تعداد	میانگین رتبه	آزمون یومن وایتنی	آزمون ویلکاکسون	نمره Z	Sig
پیش آزمون	۲۰	۱۵/۱۳	۹۲/۵	۳۰۲/۵	-۲/۹۸	۰/۰۰۳
پس آزمون	۲۰	۲۷/۸۸				

با توجه به جدول ۷ و نمره ($\text{sig}=0/003$) و مقایسه آن با میزان خطای مجاز ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد کوچکتر از ۵ صدم می‌باشد؛ بنابراین بین دو گروه پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش برای مؤلفه نوع دوستی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بدین صورت که تفاوت میانگین در گروه پیش‌آزمون (۱۵/۱۳) و پس‌آزمون (۲۷/۸۸) می‌باشد. بدین ترتیب باز هم می‌توان میزان sig را به مداخله آموزشی قصه‌گویی نسبت داد؛ که این امر نشان دهنده این است که قصه‌گویی بر افزایش حس همدلی گروه آزمایش تأثیر مثبت داشته است و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی قصه‌گویی بر آموزش هوش اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی شهرستان کرمانشاه بود. یافته‌های این پژوهش نشان داد قصه‌گویی بر آموزش هوش اجتماعی مبتنی بر همدلی و نوع دوستی کودکان پیش‌دبستانی شهرستان کرمانشاه تأثیرگذار است. در تبیین چرایی این اثربخشی می‌توان به مواردی چون تجربه کودکان از فرایندهای یادگیری از طریق قصه‌گویی به ویژه قصه‌گویی گروهی اشاره نمود. امری که قبلاً توسط حجازی (۱۳۸۷) مورد تأکید قرار گرفته بود. به باور حجازی، بسیاری از روندها، رویکردها و فرایندهای ذهنی و رفتاری را می‌توان از طریق قصه‌گویی در کودکان و نوجوانان ایجاد و تقویت نمود.

این یافته با نتایج هاردی (۲۰۰۷)، هانس و لیوسلی (۲۰۰۸)، ایست، جکسون، ابرین و پیترز (۲۰۱۰)، هیف و هاردی (۲۰۱۱)، آدولو والین الوویکمی (۲۰۱۴)، میجر و استیونس (۲۰۱۵)، ساریکا و کوکاک (۲۰۱۶) و اریکسون (۲۰۱۸) در رابطه با اثرگذاری قصه‌ها همسو بود. فیبرن (۲۰۰۲ و ۲۰۰۵) نیز در دو پژوهش خود به تأثیرگذاری قصه‌گویی بر بهبود روابط همدلی و نوع دوستی پرداخته که حاکی از اثر مثبت آن است.

مطالعات انجام شده توسط داداش‌زاده و پیرخانی (۱۳۹۴) درباره اثربخشی قصه‌گویی بر هوش اجتماعی دانش‌آموزان دختر پایه چهارم و پنجم ابتدایی و همچنین قدم‌پور، کلانتر و حیدریانی (۱۳۹۷) در رابطه با تأثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بخشودگی بین‌فردی دانش‌آموزان پسر پایه ششم ابتدایی و نیز اثرگذاری قصه‌ها بر هوش اخلاقی کودکان دختر پایه دوم ابتدایی از رضاپورمیرصالح و شاهدی (۱۳۹۶)؛ همگی نشان از سازگاری با نتایج پژوهش دارند. قره‌باغی، آگیلاروفایی، الهیاری و بهرامی‌احسان (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای از الگوپذیری کودکان در پیش‌بینی‌پذیری رفتارهای نوع‌دوستی هم به صورت مثبت و هم منفی خبر دادند.

سلیمانی‌نژاد و سودی (۱۳۹۲) و یاعلی و گرجی (۱۳۹۵) هم طی بررسی خود اثرگذاری قصه‌گویی بر مهارت‌های اخلاقی نوع‌دوستانه را گزارش کردند که همگی در راستای یافته‌های پژوهش حاضر است.

با توجه به یافته‌ها و نتایج این پژوهش، پیشنهادهای زیر مطرح می‌گردد:

۱. برنامه درسی مدارس و مراکزپیش‌دستانی به گونه‌ای تنظیم شود که از این روش آموزشی غیرمستقیم بهره بیشتری گرفته شود؛
  ۲. معلمان مربیان و کادر آموزشی-تربیتی و حتی درمانی از قصه‌گویی در تربیت و پرورش کودکان استفاده کنند؛
  ۳. توصیه می‌شود از قصه‌گویی به ویژه قصه‌گویی گروهی به عنوان عاملی جهت بهبود روابط بین فردی و ارتباطات اجتماعی کودک استفاده شود.
  ۴. مؤلفه‌هایی همچون جنسیت، سن و غیره در تفاوت میزان دریافت اثر قصه‌گویی مؤثر و این تأثیرگذاری ممکن است در همه یکسان نباشد؛ از این رو پیشنهاد می‌شود در موضوع قصه‌گویی برای کودکان، تفاوت‌های جمعیت‌شناختی مد نظر قرار گیرد.
- پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی نیز موارد زیر را شامل می‌شود:
۱. بررسی اثربخشی قصه‌گویی بر سایر مؤلفه‌های ذهنی و رفتاری کودکان پیش‌دستانی
  ۲. بررسی اثربخشی قصه‌گویی بر مؤلفه‌های ذهنی و رفتاری کودکان و نوجوانان دبستانی
  ۳. بررسی مقایسه‌ای اثربخشی قصه‌گویی بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی نظیر جنسیت، سن، برخورداری و نظایر آن
  ۴. بررسی اثربخشی قصه‌گویی بر بهبود کودکان دارای ناهنجاری رفتاری
  ۵. بررسی اثربخشی قصه‌گویی بر بهبود کودکان بیمار.

سپاسگزاری

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد حدیث باقریان است. این پژوهش با حمایت معاونت پژوهشی دانشگاه رازی انجام شده است. نویسندگان مراتب قدردانی خود را از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه رازی به خاطر حمایت مالی و معنوی در اجرای پژوهش ابراز می‌دارند.

منابع

- احمدی، سیروس (۱۳۸۸). بررسی نوع‌دوستی در روابط روزمره اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن. *جامعه‌شناسی ایران*، ۱۰(۲)، ۸۷-۱۰۸.
- اولسون، متیو، اچ؛ هرگنهان، بی. آر. (۱۳۹۷). *مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری*. ترجمه علی‌اکبر سیف، ویرایش هشتم. تهران: دوران.
- حجازی، بنفشه (۱۳۸۷). *ادبیات کودکان و نوجوانان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها*. تهران: روشنگران و مطالعات زنان.
- داداش‌زاده، سپیده؛ پیرخانفی، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی استفاده از روش‌های قصه‌گویی بر افزایش هوش اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع چهارم و پنجم ابتدایی در سال ۹۰-۹۱. *آموزش و ارزیابی*، ۲۹، ۲۱-۳۰.
- رضایوپورمیرصالح، یاسر؛ شاهدی، سمیه (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بهبود حالت‌های خلقی و رفتارهای یادگیری دانش‌آموزان دختر دوره ابتدایی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۱(۲)، ۱۷۵-۱۹۴.
- زیبس، جک (۱۳۹۶). *هنر قصه‌گویی خلاق*. مترجم مینو پرنیانی. چاپ سوم. تهران: جیحون.
- سلیمان‌نژاد، اکبر؛ سودی، حورا (۱۳۹۳). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی از طریق قصه‌های قرآنی بر کودکان. *روان‌شناسی و دین*، ۷(۲)، ۸۱-۹۷.
- قدمپور، عزت‌اله؛ کلانتر، جهانگیر؛ حیدریانی، لیلا (۱۳۹۷). تأثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بخشودگی بین فردی دانش‌آموزان. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۲(۴۱)، ۷۳-۸۹.
- ناظمی، یحیی (۱۳۸۵). *ادبیات کودکان*. چاپ اول. تهران: چاپار.
- هویدا، رضا؛ همایی، رضا (۱۳۸۹). تأثیر قصه‌های قرآنی بر هوش هیجانی کودکان. *مطالعات تربیتی و روان‌شناسی*، ۱۱(۱)، ۶۱-۷۶.
- یاعلی، فاطمه؛ گرجی، یوسف (۱۳۹۵). بررسی اثربخشی هوش اخلاقی به روش قصه‌گویی بر افزایش رفتارهای نوع‌دوستی پسران پیش‌دبستانی شهرستان نجف‌آباد در سال تحصیلی ۹۴-۹۵. *پنجمین همایش ملی روان‌شناسی، مشاوره و مددکاری اجتماعی، خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی‌شهر*.

References

- Agosto, D. E. (2016). Why storytelling matters: unveiling the literacy benefits of storytelling. *Child Libr*, 14(2), 21-26.
- Ahmadi, C. (2009). The Study of Kindness in Everyday Social Relationships and its Affecting Factors. *Iranian Sociology*, 10(2), 87-108. (in Persian)
- Aysan, F., & Thompson, D., & Hamarat, E. (2001). Test anxiety, coping strategies, and perceived health in a group of high school student: A Turkish sample. *Journal of Genetic Psychology*. 162(4), 402-412.

- Bandura, A. (1992). *Human agency in social cognitive theory*. New York: W.H. Freeman.
- Bratitsis, T., & Ziannas, P. (2015). From early childhood to special education: interactive digital storytelling as a coaching approach for fostering social empathy. *Procedia Comput Sci*, 67, 231–240.
- Dadashzadeh, S., & Pirakhaifi, A. (2015). Investigating the Effectiveness of Using Storytelling Techniques on Increasing Social Intelligence of 4th and 5th Elementary School Girl Students in 2012-2011. *Training & Evaluation*, 29(21-30). (in Persian)
- Drumm, M. (2013). The role of personal storytelling in practice. *IRISS*, 1-16, pdf.
- East L., Jackson, D., O'Brien, L., & Peters, K. (2010). Storytelling: an approach that can help to develop resilience. *Nurse Researcher*, 17(3), 17-25. http://www.uws.edu.au/_data/assets/pdf_file/0019/132715/Storytelling.pdf.
- Erickson, E. (2018). *Effects of Storytelling on Emotional Development*. Retrieved from Sophia, the St. Catherine University repository website: <https://sophia.stkate.edu/maed/256>.
- Fairbairn, G. J. (2002). Ethics empathy and storytelling in professional development. *Learning in health and social care*, (1)1, 22-32.
- Fairbairn, G. J. (2005). Storytelling, ethics and empathy. *The International Journal of Communication Ethics*. (2)3, 48-55.
- Ghadampour, E., Sheriff, J., & Heidariani, L. (1979). The effect of storytelling moral intelligence training on interpersonal forgiveness of students. *Journal of Research in Educational Systems*, 12(41), 89-73. (in Persian)
- Haigh, C., & Hardy, P. (2011). Tell me a story - a conceptual exploration of storytelling in healthcare education. *Nurse Education Today*, 31, 408-411.
- Haines, C., & Livesley, J. (2008). Telling tales: using storytelling to explore and model critical reflective practice in integrated children's services, *Learning in Health and Social Care*, 7(4), 227-234.
- Hardy, P. (2007). *An investigation into the application of the Patient Voices digital stories in healthcare education: quality of learning, policy impact and practice-based value*, Belfast: University of Ulster
- Hibbin R. (2016). The psychosocial benefits of oral storytelling in school: developing identity and empathy through narrative. *Pastor Care Educ* 34(4), 218–231. Html. http://www.providersedge.com/docs/km_articles/The_Role_of_Stories_in_KM.pdf
- Hoveyda, R., & Homayi, R. (2010). The effect of Quranic stories on children's emotional intelligence. *Educational Studies and Psychology*, 11(1), 61-76. (in Persian)
- Hutter Y. (2017). Ethics and aesthetics in jonaslüscher's barbarian spring. *Primerjalna Knjizevnost*, 40(2), 149-163.
- Killick, S., & Boffey, M. (2012). Building relationships through storytelling. England: *The Fostering Network Wales*, 12-48.
- Mager, Barbara J. R. & Stevens, Lou Ann M. (2015). The Effects of Storytelling on Happiness and Resilience in Older Adults. Retrieved from Sophia, the St. Catherine University repository website: https://sophia.stkate.edu/ma_hhs/3
- Nazemi, Y. (2006). *Children's Literature*, First Edition. Tehran, Print. (in Persian)

- Oduolowu, E., & Eileen Oluwakemi, A. (2014). Effect of storytelling on listening skills of primary one pupil in Ibadan north local government area of Oyo state, Nigeria. *International journal of humanities and social science*, 4(9), 100-107.
- Olson, M. H., & Hergnahan, B. R. (1997). *Introduction to learning theories*. Translated by Ali Akbar Seif. Eighth Edition. Tehran: Era. (in Persian)
- Piliavin, J., A. Piliavin, I., M. (1972). Effect of blood on reaction to a victim, *Journal of personality and social psychology*, 23(3), 353-361.
- Rezapour mir Saleh, Y., & Shahedi, S. (2017). The Effectiveness of Moral Intelligence Teaching by Storytelling on Improving the Mood and Learning Behaviors of Elementary School Girl Students. *Journal of Applied Psychology*, 11(2), 175-194. (in Persian)
- Sarica, H. C., & Usluel, K. Y. (2016). The effect of storytelling on visual memory and writing skills. *Computers & Education*, 94(c), 298-399
- Soleimani, H., & Akabari, M. (2013). The effect of storytelling on childrens learning English vocabulary: A case in iran. *intel. Res. J. Appl. Basic. Sci.* 44(11), 4005- 4014.
- Suleiman Nejad, A., & Soodi, H. (2014). The Effect of Social Skills Training on Quranic Stories on Children. *Psychology and Religion*, 7(2), 97-81. (in Persian)
- Ya'ali, F., & Georgian, Y. (2016). Investigating the Effectiveness of Moral Intelligence by Storytelling Method on Increasing Kindness Behaviors of Preschool Boys in Najafabad in 95-94 School Year. *Fifth National Conference on Psychology, Counseling and Social Work*, Khomeini Shahr Islamic Azad University, Khomeini Branch City. (in Persian)
- Zips, Jack (2017). *The Art of Creative Storytelling*. Translated by Mino Parniyani, Third edition. Tehran, Jeyhun. (in Persian)